

Ήταν τα σχολεία εξοπλισμένα
για να διδάξουν - και οι
μαθητές έτοιμοι να μάθουν -
εξ αποστάσεως;

Πρόγραμμα για τη Διεθνή Αξιολόγηση Μαθητών

Ήταν τα σχολεία εξοπλισμένα για να διδάξουν - και οι μαθητές έτοιμοι να μάθουν - εξ αποστάσεως;

- Το 2018, στις χώρες του ΟΟΣΑ, οι διευθυντές των σχολείων ανέφεραν ότι υπήρχε διαθέσιμη μια διαδικτυακή πλατφόρμα που υποστήριξε αποτελεσματικά τη μάθηση, σε σχολεία στα οποία ήταν εγγεγραμμένοι κατά μέσον όρο οι μισοί περίπου από τους 15χρονους μαθητές. Ένας στους τρεις μαθητές φοιτούσε σε σχολεία όπου οι εκπαιδευτικοί δεν διέθεταν τις απαραίτητες τεχνικές και παιδαγωγικές δεξιότητες για την αξιοποίηση ψηφιακών συσκευών στη διδασκαλία και επαρκείς πόρους για την εισαγωγή της τεχνολογίας στην ψηφιακή ή στην εξ αποστάσεως μάθηση.
- Σε πολλές χώρες/οικονομίες παρατηρήθηκαν κοινωνικοοικονομικές ανισότητες στη διαθεσιμότητα των ψηφιακών τεχνολογιών στα σχολεία. Για παράδειγμα, στη Βραζιλία, το Μεξικό και τον Παναμά, λιγότερο από το 20% των μαθητών που φοιτούσαν σε μη προνομιούχα σχολεία είχαν πρόσβαση σε διαδικτυακή πλατφόρμα υποστήριξης της μάθησης, ενώ σχεδόν το 60% ή και μεγαλύτερο ποσοστό μαθητών που φοιτούσαν σε προνομιούχα σχολεία των χωρών αυτών είχαν τέτοια πρόσβαση.
- Σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ και σχεδόν σε όλες τις χώρες/οικονομίες που συμμετείχαν στο PISA 2018, οι μαθητές των μη προνομιούχων σχολείων, κατά μέσον όρο, είχαν στο σπίτι τους πιο περιορισμένη πρόσβαση σε ένα ήσυχο μέρος για να μελετήσουν, έναν υπολογιστή για τις σχολικές εργασίες και μια σύνδεση στο διαδίκτυο, από ό,τι οι μαθητές των προνομιούχων σχολείων.

Η κρίση του COVID-19 εξακολουθεί να επηρεάζει την εκπαίδευση σε παγκόσμιο επίπεδο. Στα μέσα Απριλίου 2020, σύμφωνα με την [UNESCO](#), 194 χώρες είχαν κλείσει τα σχολεία σε εθνικό επίπεδο, επηρεάζοντας σχεδόν 1.6 δισεκατομμύρια μαθητές. Μέχρι τον Αύγουστο του 2020, υπήρχαν ακόμη 105 χώρες που έκλεισαν τα σχολεία, επηρεάζοντας πάνω από ένα δισεκατομμύριο μαθητές. Πολλοί εκπαιδευτικοί εργάστηκαν σκληρά, υπό αυτές τις συνθήκες, για να υποστηρίξουν τη μάθηση και την ευημερία των μαθητών. Η μορφή, η ποιότητα και η επιτυχία αυτών των προσπαθειών ποικίλλουν ανάλογα με τις χώρες και τις οικονομίες, όμως οι ψηφιακές τεχνολογίες αναδείχθηκαν κρίσιμη προϋπόθεση για την επιτυχία.

Οι ψηφιακές τεχνολογίες προσφέρουν νέες ευκαιρίες και εναλλακτικές προσεγγίσεις της μάθησης. Μπορούν να διαμορφώσουν τι μαθαίνουν οι άνθρωποι, πώς μαθαίνουν, πού μαθαίνουν και πότε μαθαίνουν και, κυρίως, το είδος της αλληλεπίδρασης μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών. Ωστόσο, η κρίση του COVID-19 προέκυψε σε μια εποχή που τα περισσότερα εκπαιδευτικά συστήματα δεν ήταν προετοιμασμένα να αξιοποιήσουν στο έπακρο τις δυνατότητες των ψηφιακών τεχνολογιών.

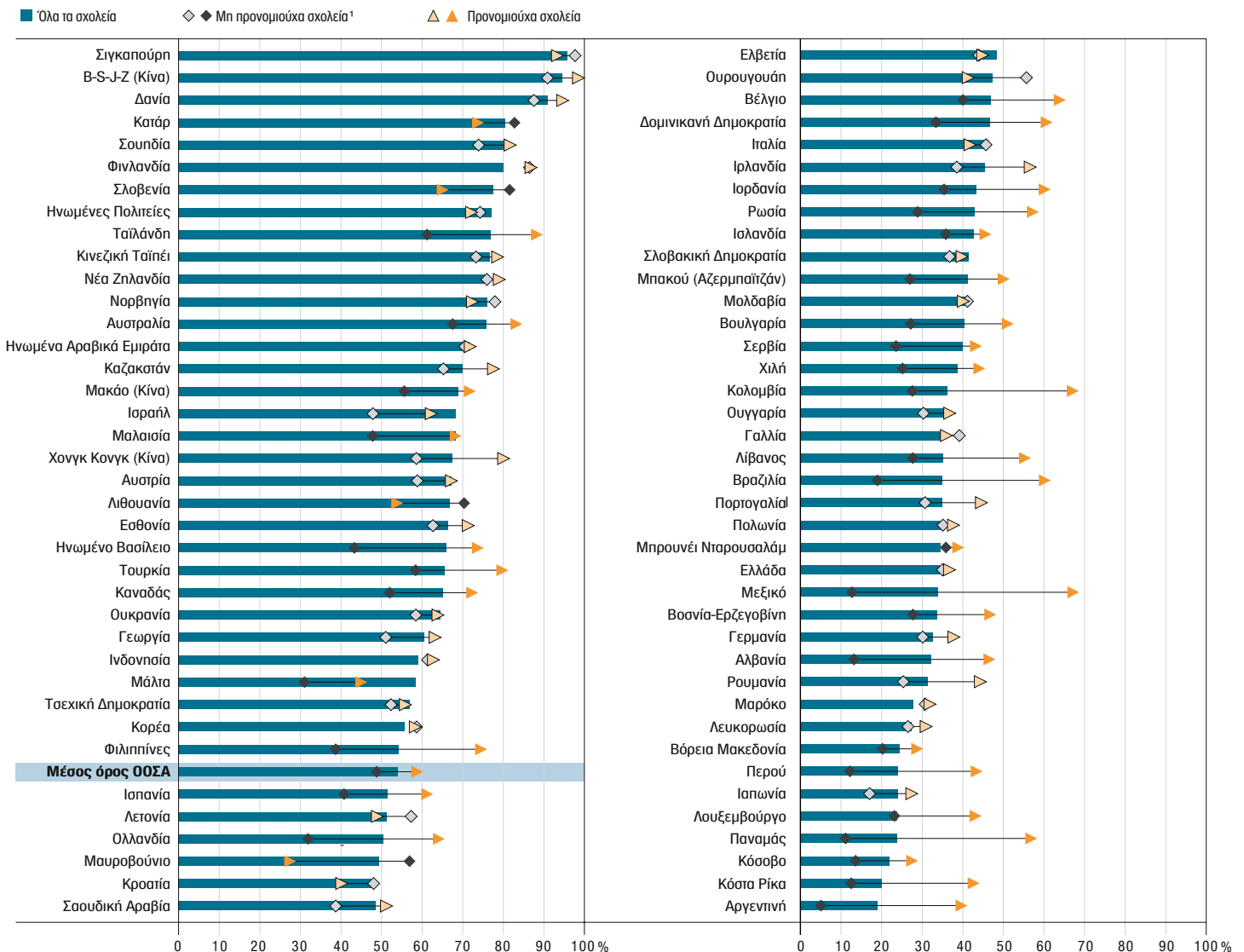
Ενώ οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να υποστηρίξουν την εξ αποστάσεως μάθηση με πολλούς τρόπους, η χρήση τους διευκολύνεται σημαντικά από μια διαδικτυακή πλατφόρμα υποστήριξης της μάθησης. Ωστόσο, στις χώρες του ΟΟΣΑ, μόνο οι μισοί περίπου 15χρονοι, κατά μέσο όρο, ήταν εγγεγραμμένοι σε σχολεία των οποίων οι διευθυντές ανέφεραν ότι υποστηρίζονταν αποτελεσματικά από μια διαδικτυακή πλατφόρμα μάθησης. Επιπλέον, υπάρχει μεγάλη διακύμανση και εντός και μεταξύ των χωρών. Για παράδειγμα, στο

Πεκίνο, τη Σαγκάη, την Τζιανγκσού και τη Ζετζιάνγκ (Κίνα), τη Δανία, το Μακάο (Κίνα) και τη Σιγκαπούρη, πάνω από το 90% των μαθητών ήταν εγγεγραμμένοι σε σχολεία που υποστηρίζονταν αποτελεσματικά από μια διαδικτυακή πλατφόρμα μάθησης. Ωστόσο, στην Αργεντινή, τη Λευκορωσία, την Κόστα Ρίκα, την Ιαπωνία, το Κόσσοβο, το Λουξεμβούργο, το Μαρόκο, τον Παναμά, το Περού και τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, λιγότερο από το 30% των μαθητών είχαν πρόσβαση σε μια τέτοια πλατφόρμα. Σε πολλές χώρες/οικονομίες, οι μαθητές των μη προνομιούχων κοινωνικοοικονομικά σχολείων είχαν πιο περιορισμένη πρόσβαση σε διαδικτυακή πλατφόρμα μάθησης σε σχέση με τους μαθητές των προνομιούχων σχολείων. Η κοινωνικοοικονομική ανισότητα στην πρόσβαση ήταν ιδιαίτερα έντονη στη Βραζιλία, το Μεξικό και τον Παναμά, όπου η διαφορά ξεπερνούσε τις 40 ποσοστιαίες μονάδες.

Η αποτελεσματικότητα της τεχνολογίας εξαρτάται από τον τρόπο χρήσης της. Το PISA 2018 διεξήγαγε έρευνα σε διευθυντές σχολείων σχετικά με τις δυνατότητες του σχολείου τους να ενισχύσει τη διδασκαλία και τη μάθηση με τη χρήση ψηφιακών συσκευών. Στις χώρες του ΟΟΣΑ, μόνο δύο στους τρεις μαθητές κατά μέσο όρο φοιτούσαν σε σχολεία των οποίων οι διευθυντές θεωρούσαν ότι οι εκπαιδευτικοί τους διέθεταν τις απαραίτητες τεχνικές ικανότητες και παιδαγωγικές δεξιότητες για την αποτελεσματική αξιοποίηση των ψηφιακών συσκευών στη διδασκαλία. Αυτό αναδεικνύει πόσο τεράστιο έργο απαιτείται για την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών στο μέλλον, καθώς η εξάρτηση από την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και την τεχνολογία αυξάνεται και οι ανισότητες μεταξύ των κοινωνικοοικονομικά προνομιούχων και των μη προνομιούχων σχολείων παραμένουν.

Είναι διαθέσιμη μια διαδικτυακή πλατφόρμα που υποστήριξε αποτελεσματικά τη μάθηση

Ποσοστό μαθητών σε σχολεία των οποίων ο διευθυντής συμφώνησε ή συμφώνησε απόλυτα ότι υπάρχει διαδικτυακή πλατφόρμα που υποστήριξε αποτελεσματικά τη μάθηση

Σημειώσεις: Οι στατιστικά σημαντικές τιμές εμφανίζονται με πιο σκούρους τόνους.

1. Ένα κοινωνικοοικονομικά μη προνομιούχο [προνομιούχο] σχολείο είναι ένα σχολείο του οποίου το κοινωνικοοικονομικό προφίλ (δηλαδή η μέση κοινωνικοοικονομική κατάσταση των μαθητών του σχολείου) βρίσκεται στο κατώτερο [άνωτερο] τέταρτο του δείκτη οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής κατάστασης PISA μεταξύ όλων των σχολείων της συγκεκριμένης χώρας/οικονομίας. Οι χώρες και οι οικονομίες κατατάσσονται κατά φθίνουσα σειρά ως προς το ποσοστό των σχολείων στα οποία διατίθεται μια διαδικτυακή πλατφόρμα που υποστήριξε αποτελεσματικά τη μάθηση.

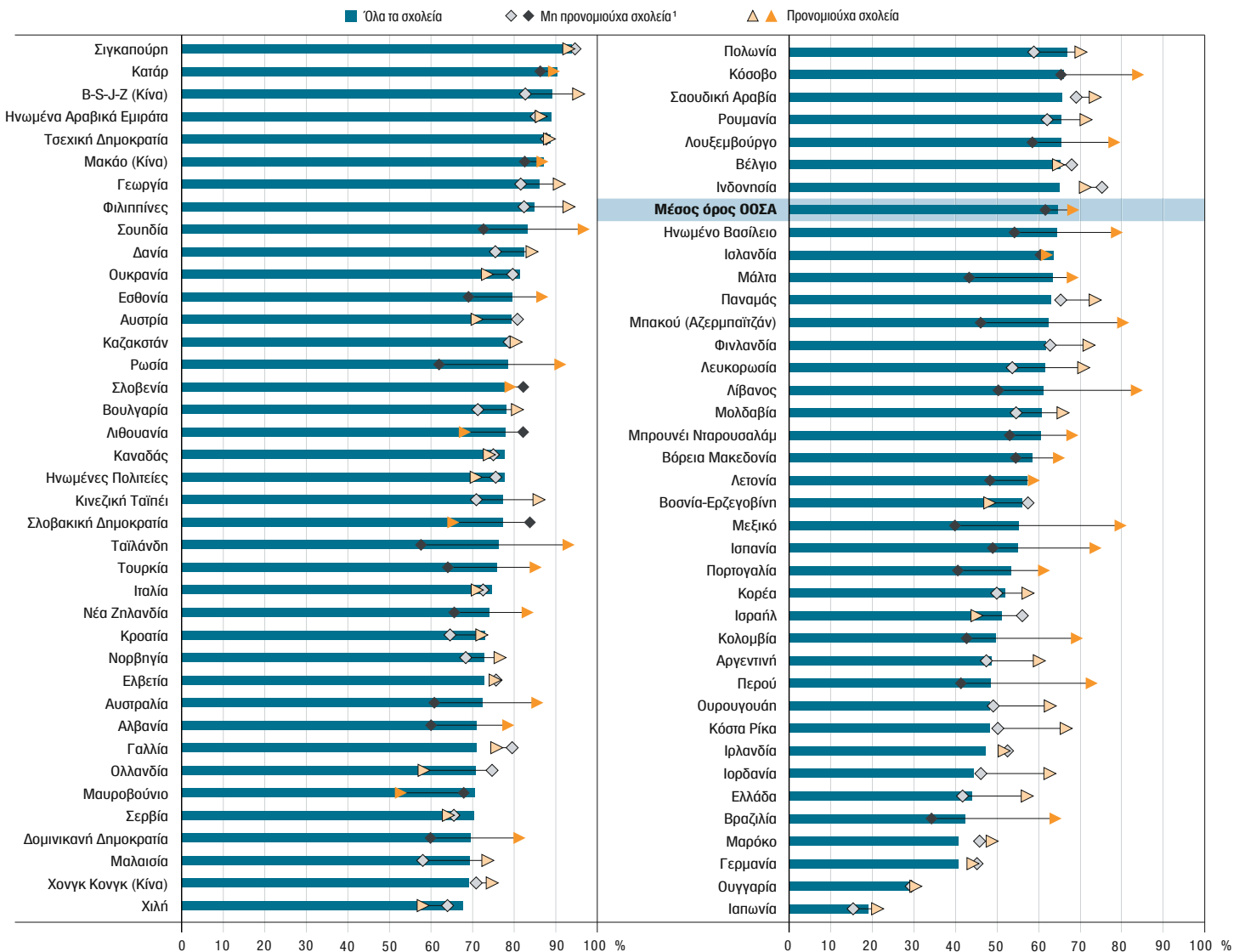
Πηγή: OECD, PISA 2018 Database, Table V.B1.5.15 and Table V.B1.5.16

Όταν οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν τις δεξιότητες να ενσωματώσουν αποτελεσματικά τις ψηφιακές συσκευές στη διδασκαλία τους, μπορούν να μάθουν πώς να τις χρησιμοποιούν – αρκεί να υπάρχουν οι κατάλληλοι πόροι. Ωστόσο, δεν έχουν όλοι οι εκπαιδευτικοί πρόσβαση σε επαρκείς επαγγελματικούς πόρους για να βελτιώσουν τις γνώσεις τους σχετικά με την τεχνολογία και τον τρόπο εφαρμογής της. Στις χώρες του ΟΟΣΑ, κατά μέσο όρο μόνο το 65% των 15χρονων φοιτούντων σε σχολεία των οποίων οι διευθυντές θεωρούσαν ότι οι εκπαιδευτικοί τους διέθεταν τους πόρους για να

διευρύνουν τη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας εντός και εκτός της τάξης. Στο ένα άκρο βρίσκονταν το Κατάρ και η Σιγκαπούρη, όπου το 90% των μαθητών ήταν σε σχολεία που διέθεταν τέτοιους πόρους για τους εκπαιδευτικούς. Στο άλλο άκρο βρίσκονταν η Ουγγαρία και η Ιαπωνία, με λιγότερο από το 30% των μαθητών σε τέτοια σχολεία. Το κοινωνικοοικονομικό χάσμα στην πρόσβαση σε τέτοιου είδους επαγγελματικούς πόρους ήταν ιδιαίτερα μεγάλο (πάνω από 30 ποσοστιαίες μονάδες) στο Μπακού (Αζερμπαϊτζάν), στον Λίβανο, στο Μεξικό, στο Περού και στην Ταϊλάνδη.

Υπάρχουν διαθέσιμοι επαρκείς επαγγελματικοί πόροι για τους εκπαιδευτικούς ώστε να μάθουν πώς να χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές

Ποσοστό μαθητών σε σχολεία των οποίων ο διευθυντής συμφώνησε ή συμφώνησε απόλυτα ότι υπάρχουν επαρκείς επαγγελματικοί πόροι για τους εκπαιδευτικούς ώστε να μάθουν πώς να χρησιμοποιούν ψηφιακές συσκευές

Σημειώσεις: Οι στατιστικά σημαντικές τιμές εμφανίζονται με πιο σκούρους τόνους.

1. Ένα κοινωνικοοικονομικά μη προνομιούχο [προνομιούχο] σχολείο είναι ένα σχολείο του οποίου το κοινωνικοοικονομικό προφίλ (δηλαδή η μέση κοινωνικοοικονομική κατάσταση των μαθητών του σχολείου) βρίσκεται στο κατώτερο [άνωτερο] τέταρτο του δείκτη οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής κατάστασης PISA μεταξύ όλων των σχολείων της συγκεκριμένης χώρας/ οικονομίας.

Πηγή: OECD, PISA 2018 Database, Table V.B1.5.15 and Table V.B1.5.16

Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι η ψηφιακή τεχνολογία μπορεί να επιδεινώσει αντί να μετριάσει τις επιπτώσεις του μη ευνοημένου οικογενειακού περιβάλλοντος του ατόμου. Για ορισμένους μαθητές δεν υπάρχουν διαθέσιμα στο σπίτι ούτε καν τα βασικά για τη μάθηση. Σε σύγκριση με τους ευνοημένους μαθητές, οι κοινωνικοοικονομικά μη ευνοημένοι μαθητές συχνά δεν έχουν ένα ήσυχο μέρος για να μελετήσουν στο σπίτι τους, στην πλειονότητα των χωρών και

οικονομιών που συμμετείχαν στο PISA 2018. Στις χώρες του ΟΟΣΑ, κατά μέσο όρο το 9% των 15χρονων μαθητών δεν είχε ένα ήσυχο μέρος για να μελετήσει, με τα ακραία ποσοστά να σημειώνονται στην Ινδονησία, τις Φιλιππίνες και την Ταϊλάνδη, όπου πάνω από το 30% των μαθητών ανέφεραν κάτι τέτοιο. Ακόμα και στην Κορέα, μια χώρα με κορυφαίες επιδόσεις στο PISA, ένας στους πέντε μαθητές από το 25% των περισσότερο μη προνομιούχων σχολείων ανέφεραν ότι

δεν είχαν χώρο για να μελετήσουν στο σπίτι, ενώ μόνο ένας στους δέκα μαθητές από προνομιούχα σχολεία ανέφερε κάτι τέτοιο.

Η διαδικτυακή μάθηση από το σπίτι απαιτεί προφανώς πρόσβαση σε υπολογιστή και σύνδεση στο Διαδίκτυο. Τα αποτελέσματα του PISA 2018 αποκάλυψαν σημαντικές διαφορές μεταξύ και εντός των χωρών/οικονομιών όσον αφορά τη διαθεσιμότητα οικιακών υπολογιστών για σχολικές εργασίες. Ενώ πάνω από το 95% των μαθητών στην Αυστρία, τη Δανία, την Ισλανδία, τη Λιθουανία, τις Κάτω Χώρες, τη Νορβηγία, την Πολωνία, τη Σλοβενία και την Ελβετία ανέφεραν ότι διαθέτουν ηλεκτρονικό υπολογιστή στο σπίτι για τις σχολικές τους εργασίες, μόνο το 34% των μαθητών στην Ινδονησία ανέφερε κάτι τέτοιο. Και εδώ υπήρχαν μεγάλες διαφορές μεταξύ των κοινωνικο-οικονομικών ομάδων. Για παράδειγμα, σχεδόν κάθε 15χρονος από κοινωνικοοικονομικά προνομιούχα σχολεία στις Ηνωμένες Πολιτείες είχε υπολογιστή στο σπίτι για τις σχολικές του εργασίες, αλλά μόνο τρεις στους τέσσερις μαθητές από μη προνομιούχα σχολεία. Στο Περού, το 88% των μαθητών από προνομιούχα σχολεία είχαν υπολογιστή στο σπίτι για τις σχολικές εργασίες, αλλά μόνο το 17% των μαθητών από μη προνομιούχα σχολεία. Η κατάσταση είναι παρόμοια με τη συνδεσιμότητα στο οικιακό Δίκτυο. Σε ορισμένες χώρες/οικονομίες, η πρόσβαση στο οικιακό Δίκτυο ήταν σχεδόν καθολική, ενώ σε άλλες μόνο το 50% των 15χρονων μαθητών είχαν πρόσβαση στο οικιακό Δίκτυο.

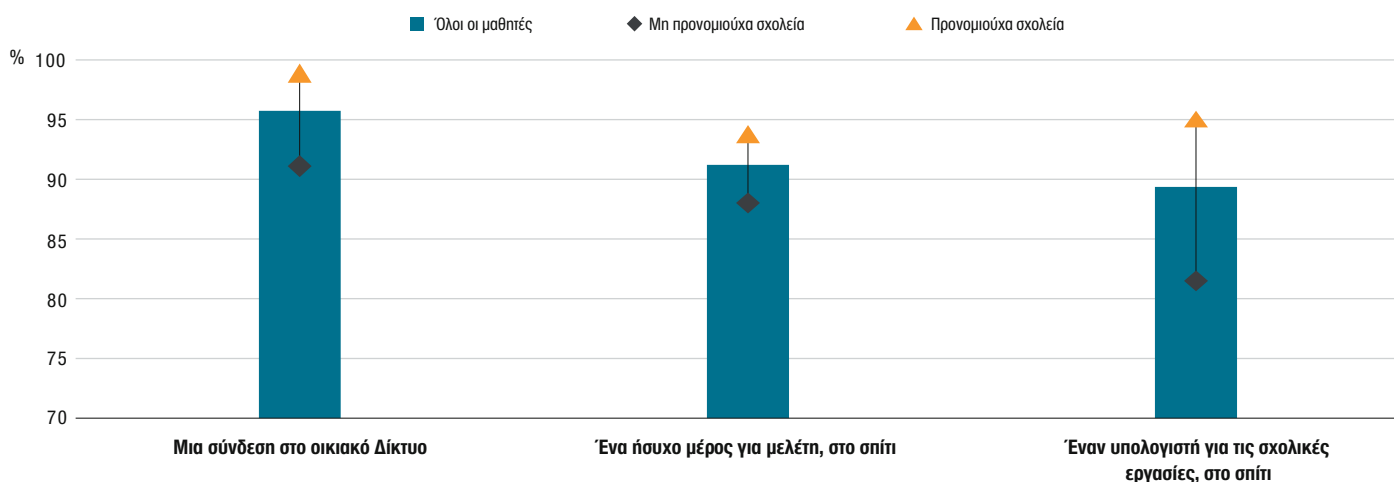
Στο Μεξικό, το 94% των ευνοημένων μαθητών είχε σύνδεση στο οικιακό Δίκτυο, σε σύγκριση με το 29% των μη ευνοημένων μαθητών.

Τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι δεν ήταν όλα τα σχολεία έτοιμα να παρέχουν διδασκαλία εξ αποστάσεως με τη χρήση ψηφιακών τεχνολογιών. Μαθητές από μη προνομιούχα σχολεία αντιμετώπιζαν περισσότερες προκλήσεις από τους μαθητές των προνομιούχων σχολείων, τόσο στο περιβάλλον μάθησης στο σπίτι όσο και στην διαδικτυακή διδασκαλία που παρείχαν τα σχολεία. Από τον Μάρτιο του 2020, τα σχολεία και οι κυβερνήσεις εφάρμοσαν μια σειρά μέτρων για να μετριάσουν την απώλεια διδακτικού χρόνου, συμπεριλαμβανομένης της προσφοράς διαδικτυακής εκπαίδευσης και την παροχή ψηφιακών συσκευών σε όσους δεν διέθεταν τέτοιες συσκευές. Εάν παρέχεται αποτελεσματική υποστήριξη στους μαθητές που είναι πιο ευάλωτοι, τα μέτρα αυτά θα μπορούσαν ενδεχομένως να μειώσουν τα κοινωνικοοικονομικά χάσματα στην πρόσβαση στις ψηφιακές τεχνολογίες για μάθηση.

Τα αποτελέσματα του PISA 2018 παρέχουν πληροφορίες αναφοράς σχετικά με την κατάσταση πριν από το ξέσπασμα του COVID-19. Τα δεδομένα του PISA μπορούν να βοηθήσουν όσους ασχολούνται με την εκπαίδευση, να προσδιορίσουν το εύρος της απαιτούμενης πρόσθετης υποστήριξης και να εντοπίσουν τους μαθητές και τα σχολεία που πρέπει να στοχεύσουν.

Διαδικτυακό περιβάλλον μάθησης των μαθητών στο σπίτι

Ποσοστό μαθητών που ανέφεραν ότι έχουν τα ακόλουθα στο σπίτι· μέσος όρος ΟΟΣΑ

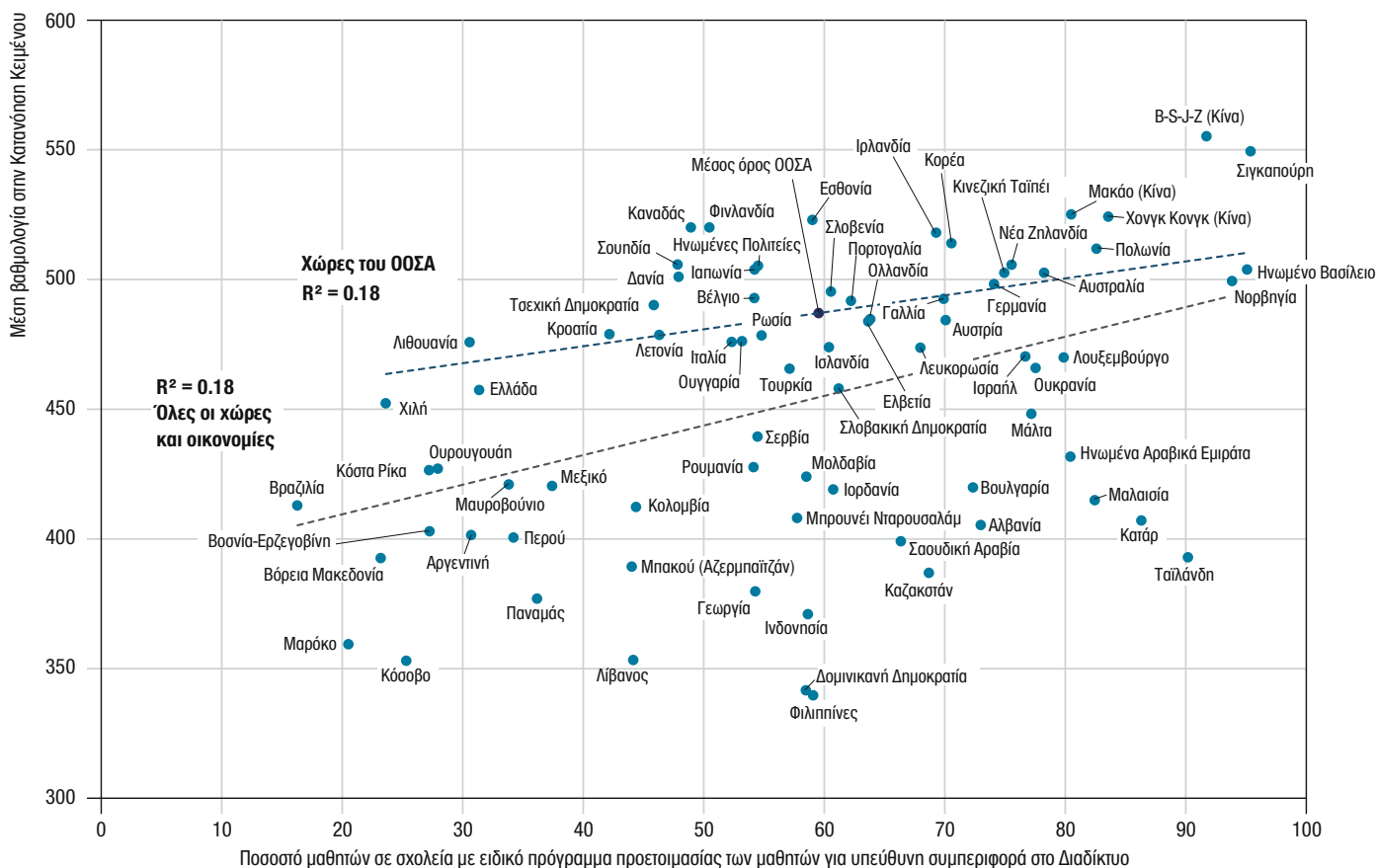
Σημειώσεις: Όλες οι διαφορές μεταξύ προνομιούχων και μη προνομιούχων σχολείων είναι κατά μέσο όρο στατιστικά σημαντικές, στις χώρες του ΟΟΣΑ.

Πηγή: OECD, PISA 2018 Database, Table V.B1.9.1, Table V.B1.9.2 and Table V.B1.9.3.

Τα αποτελέσματα του PISA 2018 δείχνουν επίσης ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα με υψηλές επιδόσεις ή/και τα συστήματα με μεγαλύτερη ισότητα στην εκπαίδευση μοιράζονται αρκετά χαρακτηριστικά όσον αφορά τους ψηφιακούς πόρους. Για παράδειγμα, σε αυτά τα συστήματα, ανεξάρτητα από το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των μαθητών τους, το μεγαλύτερο ποσοστό σχολείων διέθετε διαδικτυακή πλατφόρμα που υποστήριξε αποτελεσματικά τη μάθηση και υπολογιστές με σύνδεση στο διαδίκτυο υψηλής ταχύτητας και ευρυζωνικότητας. Τα επιτυχημένα συστήματα είχαν επίσης

σχολεία που παρείχαν οδηγίες σχετικά με τη χρήση ψηφιακών συσκευών. Στα επιτυχημένα συστήματα, ανεξάρτητα από το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των μαθητών τους, ένα μεγαλύτερο ποσοστό σχολείων διέθετε ειδικά προγράμματα για την προετοιμασία των μαθητών για υπεύθυνη συμπεριφορά στο Διαδίκτυο. Αυτά τα σχολεία είχαν επίσης την τάση να προγραμματίζουν χρόνο για να επιτρέπουν στους εκπαιδευτικούς να βελτιώνουν την ικανότητά τους να χρησιμοποιούν τις ψηφιακές τεχνολογίες.

Επίδοση στην Κατανόηση Κειμένου και διαθεσιμότητα ειδικού προγράμματος στο σχολείο για την προετοιμασία των μαθητών για υπεύθυνη συμπεριφορά στο Διαδίκτυο

Πηγή: OECD, PISA 2018 Database, Table V.B1.4 and Table V.B1.5.18

Συμπέρασμα

Καθώς ο COVID-19 επηρεάζει τη ζωή και την εκπαίδευση τόσων πολλών ανθρώπων σε όλο τον κόσμο, οι κυβερνήσεις και τα σχολεία πρέπει να λάβουν δύσκολες αποφάσεις σχετικά με τον τρόπο αποτελεσματικής κατανομής των πόρων τους. Τα αποτελέσματα του PISA 2018 μπορούν να βοηθήσουν καθώς εντοπίζουν: 1) τις υποομάδες μαθητών ή σχολείων που μπορεί να επηρεαστούν περισσότερο από την κρίση, 2) τους ψηφιακούς πόρους και την υποστήριξη που μπορεί να απαιτούνται για να βοηθηθούν οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές· και 3) τις συγκεκριμένες πολιτικές και πρακτικές που σχετίζονται με τις ψηφιακές τεχνολογίες και έχουν τις ισχυρότερες συσχετίσεις με τις επιδόσεις και την ισότητα στην εκπαίδευση. Με τέτοιες πληροφορίες και δεδομένα στη διάθεσή τους, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι εκπαιδευτικοί μπορούν να λάβουν ασφαλείς αποφάσεις βάσει στοιχείων και να εφαρμόσουν σχέδια, για να βοηθήσουν καλύτερα τους μαθητές στις συγκεκριμένες συνθήκες και περιστάσεις που βρίσκονται.

Για περισσότερες πληροφορίες

Επικοινωνία: Ikeda (miyako.ikeda@oecd.org)

Βλέπε: ΟΟΣΑ (2020), Αποτελέσματα PISA 2018 (τόμος V): Αποτελεσματικές πολιτικές, επιτυχημένα σχολεία, OECD Publishing, Παρίσι, <https://doi.org/10.1787/ca768d40-en>.

Το παρόν έγγραφο δημοσιεύεται υπό την ευθύνη του Γενικού Γραμματέα του ΟΟΣΑ. Οι απόψεις που εκφράζονται και τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούνται σε αυτό δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τις επίσημες απόψεις των χωρών μελών του ΟΟΣΑ.

Το παρόν έγγραφο, καθώς και τα δεδομένα και οι χάρτες που περιλαμβάνονται σε αυτό, δεν θίγουν το καθεστώς ή την κυριαρχία επί οποιουδήποτε εδάφους, την οριοθέτηση των διεθνών συνόρων και συνόρων και την ονομασία οποιουδήποτε εδάφους, πόλης ή περιοχής.

Τα στατιστικά στοιχεία για το Ισραήλ παρέχονται από τις αρμόδιες ισραηλινές αρχές και τελούν υπό την ευθύνη τους. Η χρήση των εν λόγω στοιχείων από τον ΟΟΣΑ δεν θίγει το καθεστώς των Υψιπέδων του Γκολάν, της Ανατολικής Ιερουσαλήμ και των ισραηλινών οικισμών στη Δυτική Όχθη σύμφωνα με τους όρους του διεθνούς δικαίου.

Αυτό το έργο είναι διαθέσιμο με την άδεια *Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 IGO* (CC BY-NC-SA 3.0 IGO). Για συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με το πεδίο εφαρμογής και τους όρους της άδειας χρήσης, καθώς και την πιθανή εμπορική χρήση του παρόντος έργου ή τη χρήση των δεδομένων PISA, συμβουλευτείτε τους *Όρους και Προϋποθέσεις* στη διεύθυνση www.oecd.org.

Αρχικά εκδοθέν από τον ΟΟΣΑ με τον τίτλο: «Were schools equipped to teach – and were students ready to learn – remotely? », Pisa in Focus, No. 114, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/4bcd7938-en>.

Η μετάφραση δεν έγινε από τον ΟΟΣΑ και δεν πρέπει να θεωρείται επίσημη μετάφραση του ΟΟΣΑ. Η ποιότητα της μετάφρασης και η συμφωνία της με τη γλώσσα του πρωτότυπου κειμένου είναι αποκλειστική ευθύνη του/της/των μεταφραστή/τριας/ών. Σε περίπτωση ασυμφωνίας ανάμεσα στην πρωτότυπη εργασία και στη μετάφραση, μόνο το πρωτότυπο κείμενο θα θεωρηθεί έγκυρο.

Η χρήση του αρσενικού γένους γίνεται χάριν οικονομίας, προκειμένου να αποφευχθεί η προσθήκη πολλαπλών επιθημάτων που δυσκολεύουν την ανάγνωση του κειμένου και δεν αναφέρεται αναγκαστικά στο πραγματικό γένος των υποκειμένων.

Η μετάφραση, προσαρμογή και γραφιστική επιμέλεια του κειμένου έγιναν στο πλαίσιο του Έργου «Δημιουργία Ερευνητικών Υποδομών, Επεξεργασία Ερευνητικού Υλικού και Επικοινωνία Αποτελεσμάτων Διεθνών Εκπαιδευτικών Ερευνών» με Επιστημονικό Υπεύθυνο τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Αναστάσιο Εμβαλωτή. Χρηματοδοτήθηκε βάσει της Προγραμματικής Σύμβασης του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων μέσω του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης 2021-2025.